

ЯЦИШИН ВАДИМ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
помічник ректора,
аспірант кафедри трудового права
та права соціального забезпечення*

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ

В умовах, коли держава Україна проголосила шлях до невпинної інтеграції у Європейське співтовариство більш кричуще постає проблема розгляду базових засад функціонування правових інститутів суспільства, проблем імплементації законодавства. Не є виключенням і інститут соціального діалогу у сфері праці.

Принципи соціального діалогу у сфері праці є основоположними засадами і рушійною силою соціального діалогу у сфері праці. Їх закріплення у міжнародно-правових актах є достатньо розрізненим і тривалим у часі. Постає необхідність у системному аналізі нормативного закріплення принципів соціального діалогу у сфері праці, в актах Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці, Європейського Союзу тощо.

Без закріплення системи принципів соціального діалогу в сфері праці в актах міжнародного законодавства не відбулось би їх подальшого встановлення на національному рівні. Міжнародно-правові акти, що встановлюють принципи соціального діалогу в сфері праці є базовими та основоположними для усіх цивілізованих учасників суспільних відносин на глобальному – загальносвітовому рівні.

Статтею 23 Загальної декларації прав людини 1948 року встановлено основоположні права людини на працю. Так, вказаним міжнародно-правовим актом зазначено, що кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття та ін. [1, ст. 23].

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. в частині 3 статті 8 передбачає, що ніщо в цій статті не дає права державам, які беруть участь у Конвенції Міжнародної організації праці 1948 року щодо свободи асоціацій і захисту права на організацію, приймати законодавчі акти на шкоду гарантіям, передбаченим у зазначеній Конвенції [2]. Цією декларацією встановлено принцип свободи асоціацій, тобто свободи об'єднання та захисту прав профспілок.

Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 р. в пункті 2 підпункті d нагадує про недопущення дискримінації в області праці та занять [3]. Із вказаного випливає встановлення і підтвердження Міжнародною організацією праці принципу рівності та недопущення дискримінації в області праці, а отже і під час здійснення соціального діалогу.

Системний аналіз статей Декларації МОП про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 р. свідчить про те, що нею встановлюються реальні механізми технічної співпраці з метою реалізації соціального діалогу у сфері праці, а також закріплюються принципи двостороннього, тристороннього, багаторівневого співробітництва.

Слід підкреслити, Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 р. встановлює не лише принципи співробітництва сторін соціального діалогу в сфері праці, а і закріплює реальні механізми реалізації таких принципів.

Принципи свободи об'єднання також встановлені Конвенцією МОП № 87 про свободу асоціації та захист права на організацію 1948 р. Статтею 2 Конвенції встановлено, що працівники та роботодавці, без якої б то не було різниці мають право створювати на свій вибір організації без попереднього на те дозволу, а також право вступати в такі організації з єдиною умовою підлягати статутам цих останніх [4].

Конвенція МОП № 98 про застосування принципів права на організацію та на ведення колективних переговорів 1949 р. встановила реальні механізми застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів, так, передбачено, що організації трудівників і підприємців мають належний захист проти будь-яких актів втручання [5].

Конвенція МОП № 144 про тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм 1976 р. надає можливості підвищення рівня взаємодії на національному рівні між державою, об'єднаннями профспілок та суб'єктами господарювання. Статтею 2 вказаної Конвенції МОП встановлено, що кожна країна визначає характер і форму процедур, передбачених у параграфі 1 цієї Статті, відповідно до національної практики після консультації з представницькими організаціями, де такі організації є і де такі процедури ще не встановлено [6].

Європейська соціальна хартія 1961 р., метою прийняття якої було досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу шляхом, зокрема, захисту та подальшого здійснення прав і основних свобод людини в частині I визначила засади соціального діалогу, серед яких: всі працівники та роботодавці мають право на свободу об'єднання у національні або міжнародні організації для захисту своїх економічних і соціальних інтересів; всі працівники та роботодавці мають право на укладання колективних договорів. Тобто, даними засадами було реалізовано принцип забезпечення права на колективні переговори, принцип свободи об'єднання; принцип двостороннього співробітництва.

З розвитком суспільного прогресу, перебудовою світовою економіки та більшою демократизацією глобального простору постала потреба перегляду Європейської соціальної хартії і у 1996 році була прийнята Європейська соціальна хартія (переглянута) даною Хартією було встановлено колективні права та принципи соціального діалогу в сфері праці. Так, наприклад Хартією встановлений принцип вільного укладання колективних договорів і угод, принцип свободи об'єднань на

національному і міжнародному рівнях, принцип участі працівників в управлінні підприємством, принципи взаємних консультацій та інформації при колективних звільненнях працівників.

Хартія основних прав Європейського союзу 2000 р., що регулює відносини та гарантує права людини в європейському просторі встановила основоположні принципи праці, а також соціального діалогу в сфері праці. Серед основних встановлених принципів: рівності, недискримінації, свободи об'єднання, багатостороннього співробітництва тощо [7].

Отже, нормативне закріплення принципів соціального діалогу у сфері праці міститься у цілій низці актів Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці, актах Європейського Союзу. Системний аналіз дослідження використання принципів соціального діалогу в актах міжнародно-правового регулювання праці свідчить про узгодженість міжнародно-правових актів в питанні посилення інституту соціального діалогу фундаментальними принципами.

Навіть ті міжнародно-правові акти, які прямо не проголошують принципи соціального діалогу у сфері праці все одно містять норми і зобов'язання, з яких випливають фундаментальні принципи соціального діалогу. Застосування таких підходів у нормотворчості сучасної України може дати позитивний результат не лише для належного нормативного регулювання інституту соціального діалогу в державі, а і реальні результати з подолання соціальних протиріч.

Список використаної літератури:

1. Загальна декларація прав людини 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015?lang=uk
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
3. Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260
4. Конвенція МОП № 87 про свободу асоціації та захист права на організацію 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_125
5. Конвенція МОП № 98 про застосування принципів права на організацію та на ведення колективних переговорів 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_004
6. Конвенція МОП № 144 про тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм 1976 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_175
7. Хартія основних прав Європейського Союзу 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524

Ключові слова: соціальний діалог, міжнародно-правові акти, Міжнародна організація праці, принцип.

Ключевые слова: социальный диалог, международно-правовые акты, Международная организация труда, принцип.

Key words: social dialogue, international legal acts, International Labour Organisation, principle.